

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	ii
Capitolul 1 – Educația, învățământul și societatea cunoașterii în secolul XXI: context, orientări, tendințe, inovații și experiențe reformatoare. Dimensiunea europeană a educației. Documente și strategii ale UE și CE (Lisabona, Bologna, Copenhaga, Berlin ș.a.) (conf. univ. dr. Roxana Chivu)	13
1.1. Documente și strategii ale UE și CE (Lisabona, Bologna, Copenhaga, Berlin ș.a.)	19
Capitolul 2 – Proiectarea, organizarea și funcționarea sistemului de educație și de învățământ din România. Aspecte legislative, structură, rețea, dezvoltări instituționale și conexiuni funcționale. Prioritățile reformei (prof. univ. dr. Sorin Cristea, lect. univ. drd. Laura Șerbănescu)	26
2.1. Sistemul de educație	27
2.2. Sistemul de învățământ	28
2.3. Aspecte legislative, structură, rețea, dezvoltări instituționale și conexiuni funcționale. Prioritățile reformei	39
Capitolul 3 – Calitatea în educație și învățământ (prof. univ. dr. Ioan Nezești)	47
3.1. Context, politici, principii, indicatori, legislație	47
3.2. Cadrul conceptual al calității	50
3.3. Calitatea educației – perspectiva modelelor mentale	54
3.4. Cultura calității și calitate în sistemul educațional	55
3.5. Politica, strategiile și programele de evaluare și autoevaluare a calității în educație	59
3.6. Calitatea și managementul calității totale în educație/învățământ	62
3.7. Metode, tehnici și instrumente în managementul calității	64
3.8. Documente de referință în asigurarea calității	65
3.9. Concluzii	68
Capitolul 4 – Domenii educaționale reprezentative. Noile educații. Formal, nonformal și informal în educație. Alternative educaționale. Interdependențe (prof. univ. dr. Emil Păun, lect. univ. drd. Laura Șerbănescu)	78
4.1. Domenii educaționale reprezentative	78
4.2. Noile educații	80
4.3. Formal, nonformal și informal în educație	85
4.4. Alternative educaționale	88
Capitolul 5 – Educabilitatea. Mediile educaționale și factorii dezvoltării personalității umane (ereditatea, mediul, educația) (prof. univ. dr. Emil Păun, lect. univ. drd. Laura Șerbănescu)	97
5.1. Regere teoretice	97
5.2. Factorii dezvoltării psihoindividuale	100

Capitolul 6 – Structura, evoluția și dinamica personalității umane (prof. univ. dr. Gabriel Albu, conf. univ. dr. Valeria Negovan)	108
6.1. Conceptul de personalitate	108
6.2. Structura personalității	110
6.3. Personalitatea și învățarea	119
Capitolul 7 – Teoria și metodologia curriculumului: statut epistemologic și dezvoltări actuale (prof. univ. dr. Dan Poolea, prof. univ. dr. Ion Negreț-Dobridor)	128
7.1. Statutul epistemologic, legitimitatea și oportunitatea conceptualizării curriculumului	128
7.2. Clarificări etimologice	131
7.3. Perspective și tendințe în analiza conceptuală a curriculumului	132
7.4. Praxiologia curriculumului: tipuri și modele de dezvoltare a curriculumului	138
7.5. Conceptualizarea curriculumului. O abordare comprehensivă	148
7.6. Orientări și tendințe moderne și postmoderne în teoria și metodologia curriculumului	154
Capitolul 8 – Elementele structurale ale curriculumului școlar, semnificații și interacțiuni. Aplicații (prof. univ. dr. Marin Manolescu)	178
8.1. Perspectiva structurală de analiză a curriculumului	178
8.2. Abordarea globală, omogenă și coerentă a curriculumului școlar	179
8.3. Finalitățile procesului de învățământ	180
8.4. Conținuturile învățământului	187
8.5. Timpul de instruire/Timpul școlar	192
8.6. Strategiile de instruire	193
8.7. Strategiile de evaluare	195
8.8. Aplicații și teme de reflecție	196
Capitolul 9 – Procesul de învățământ – analiză conceptuală, abordări structural-sistemice, funcționale și interacționale. Aplicații (prof. univ. dr. Miron Ionescu, prof. univ. dr. Mușata Bocuş)	198
9.1. Conceptul de proces de învățământ – analiză psihopedagogică	198
9.2. Caracterizarea procesului de învățământ	199
9.3. Abordarea sistemică a procesului de învățământ	200
9.4. Predarea, învățarea și evaluarea – componente fundamentale ale procesului de învățământ. Paradigma triangulară predare-învățare-evaluare	205
9.5. Variabilele informativ-formativ ale procesului de învățământ	208
9.6. Dinamica procesului de învățământ	212
9.7. Aplicații practice	213
Capitolul 10 – Predarea (prof. univ. dr. Romiță B. Iucu)	215
10.1. Predarea – cadre istorice și evolutive	215
10.2. Conceptul de predare. Relația predare-învățare-evaluare	217
10.3. Predarea – act de comunicare pedagogică eficientă	220
Capitolul 11 – Învățare, Învățarea școlară (prof. univ. dr. Ioan Neacșu)	227
11.1. Context: percepția noilor schimbări și provocări	227
11.2. Natura învățării, definiții și concepte	229
11.3. Principiile, legăturile și mecanismele funcționale	233
11.4. Structura și procesualitatea în învățarea școlară	237
11.5. Tipurile și formele de învățare	240
11.6. Teoriile învățării – o sinteză taxonomică	241
11.7. Condițiile învățării: taxonomie și descriptori	244
11.8. Repere în managementul învățării eficiente	246
11.9. Pentru o sinteză deschisă	246

Capitolul 12 – Metodologia procesului de învățământ (prof. univ. dr. Ioan Cerghit, prof. univ. dr. Sorin Cristea, conf. univ. dr. Ion-Ovidiu Pînișoară)	249
12.1. Delimitările conceptuale	249
12.2. Metoda, procedul și metodologia didactică	254
12.3. Importanța metodelor interactive într-un proces de învățământ eficient	259
Capitolul 13 – Matricea relațiilor obiective-conținuturi-strategii în instruirea școlară (lect. dr. Elisabeta Georgescu)	274
13.1. Instruirea școlară - abordare curriculară	274
13.2. Determinările, diferențierile și particularizările relațiilor obiective-conținuturi-strategii în instruirea școlară	275
13.3. Orientările și modelele de analiză	277
Capitolul 14 – Comunicarea și relațiile de comunicare pedagogică. Structură, mecanisme, forme, stiluri, eficacitate. Aplicații (prof. univ. dr. Liliana Ezechil, prof. univ. dr. Gabriel Albu, conf. univ. dr. Ion-Ovidiu Pînișoară)	285
14.1. Conceptul de comunicare	285
14.2. Postulatele comunicării interpersonale eficiente transferabile în context școlar (aplicații)	288
14.3. Formele și stilurile de comunicare	290
14.4. Barierele și eficacitatea în comunicarea didactică	299
Capitolul 15 – Teoria și practica evaluării educaționale (activități, conduite, rezultate) formale și nonformale : structuri, forme, funcții, relații, mecanisme, disfuncții. Strategii și metode de evaluare și autoevaluare. Orientări noi. Aplicații (prof. univ. dr. Marin Maroiescu, prof. univ. dr. Stan Panțaru)	305
15.1. Obiective	305
15.2. Evaluarea școlară : repere conceptuale, tendințe de modernizare	305
15.3. Funcțiile evaluării	311
15.4. Strategii/tipurile de evaluare	312
15.5. „Obiectul” evaluării școlare	320
15.6. Operațiile evaluării	323
15.7. Criteriile de evaluare	327
15.8. Metodele de evaluare	331
15.9. Tehnici și instrumente de evaluare	340
15.10. Aplicații	349
Capitolul 16 – Interacțiunea/Interrelațiile proiectare-predare-învățare-evaluare în didactica domeniului. Semnificații și interpretări actuale. Aplicații (prof. univ. dr. Liliana Ezechil, prof. univ. dr. Rodica Niculescu, prof. univ. dr. Virgil Frunză)	352
16.1. Introducere	352
16.2. Predarea, învățarea, evaluarea - semnificații și interpretări actuale	353
16.3. Aplicații	362
Capitolul 17 – Proiectarea instruirii (prof. univ. dr. Sorin Cristea, prof. univ. dr. Mișuța Bocoy)	363
17.1. Conceptul de proiectare a instruirii	363
17.2. Funcțiile și structura de bază a instruirii	364
17.3. Nivelurile proiectării instruirii	366
17.4. Metodologia proiectării instruirii la micronivel pedagogic. Alternative metodologice. Instrumente de lucru orientative	370
17.5. Indicatori de eficacitate	377
17.6. Aplicații	378

Capitolul 18 – Succesul și insuccesul școlar : cauze și mecanisme explicative, Strategii de abordare psihopedagogică a dificultăților de învățare școlară, Programe de intervenție personalizată. Aplicații (prof. univ. dr. Ecaterina Vrăsmaș, prof. univ. dr. Traian Vrăsmaș)	380
18.1. Precizarea conceptelor	380
18.2. Formele și dinamica insuccesului școlar	381
18.3. Factorii care influențează reușita sau nereușita școlară	381
18.4. Abordarea diferențelor individuale de învățare la copii	383
18.5. Strategii de abordare a dificultăților de învățare la clasă	386
18.6. Programe de intervenție personalizate pentru elevii cu dificultăți de învățare ...	397
18.7. Concluzie	401
Capitolul 19 – Managementul clasei de elevi :fundamente teoretico-metodologice (prof. univ. dr. Romiță B. Iucu, prof. univ. dr. Liliana Ezechil, conf. univ. dr. Roxana Chivu)	404
19.1. Problemele generale ale clasei de elevi	404
19.2. Relațiile educaționale în managementul clasei. Caracteristicile grupului școlar	413
19.3. Managementul relațiilor de comunicare în clasa de elevi	418
19.4. Managementul situațiilor de criză educațională	421
Capitolul 20 – Statutul profesional al cadrului didactic : statut-roluri, competențe, standarde, personalitate, formare continuă, evaluare, autoevaluare (prof. univ. dr. Emil Păun, prof. univ. dr. Romiță B. Iucu, lect. univ. dr. Laura Șerbănescu)	426
20.1. Statut-rolurile	426
20.2. Competențele	430
20.3. Standardele	432
20.4. Personalitatea	433
20.5. Formarea continuă	435
20.6. Evaluarea, autoevaluarea	444
Capitolul 21 – Asistența psihopedagogică în școală. Metode și tehnici de cunoaștere și caracterizare psihopedagogică a elevilor (prof. univ. dr. Gheorghe Tomșa)	450
21.1. Conceptul de asistență și implicațiile sale	450
21.2. Asistența psihopedagogică în școală	451
21.3. Metodele și tehnicile de cunoaștere și caracterizare psihopedagogică a elevilor	453
21.4. Model de test sociometric	463
Capitolul 22 – Consilierea și orientarea personală, socială și în carieră. Strategii și programe (prof. dr. Gheorghe Tomșa, conf. dr. Ionel Viorel, asist. dr. Mihaela Popescu)	466
22.1. Conceptul de consiliere și dimensiunile sale	466
22.2. Relația dintre consiliere, psihoterapie și educație	467
22.3. Consilierea școlară	472
Capitolul 23 – Creativitate, inovație și educația pentru excelență (prof. univ. dr. Ioan Neacșu)	484
23.1. Contextul provocărilor	484
23.2. Creativitatea și logica definițiilor complementare	486
23.3. Creativitatea umană : conexiuni intrapsihice	488
23.4. Structura compozițională a potențialului creator	490

23.5. Fazele procesului inovativ-creativ	494
23.6. Niveluri în evoluția manifestărilor creativității	495
23.7. Dotarea superioară: teorii, modele explicative și indici/caracteristici	496
23.8. Factorii inhibitori și barierele conduitei creative	497
23.9. Profesorul creativ. Predarea creativă	498
23.10. Învățarea creativă: un profil generativ	500
23.11. Aplicație/Temă de reflecție: „Standarde pentru educația copiilor dotați” (studiu de caz – o experiență din SUA)	502

Capitolul 24 – Managementul proiectelor de cercetare în științele educației.

Cercetarea-acțiune în educație. Aplicații (prof. univ. dr. Florea Voiculescu, conf. univ. dr. Mihai Mircescu, lect. univ. dr. Simona Alocu)	507
24.1. Metodă, metodologie – delimitări conceptuale	507
24.2. Sistemul metodelor de cercetare	508
24.3. Tipurile fundamentale de cercetare	509
24.4. Managementul proiectelor de cercetare	512
24.5. Metode de colectare a datelor – prezentare selectivă	521

Domenii educaționale reprezentative. Noile educații. Formal, nonformal și informal în educație. Alternative educaționale. Interdependențe

*Prof. univ. dr. Emil Păun, Universitatea din București
Lect. univ. drd. Laura Șerbănescu, MECT*

4.1. Domenii educaționale reprezentative

Spațiul social este segmentat în câmpuri specializate, care au reguli proprii de funcționare. Câmpul educațional este unul dintre acestea. Multă vreme, el a fost relativ static și dominat de patru mari domenii educaționale, respectiv: educația intelectuală, morală, estetică și fizică. În multe privințe, acestea constituie și astăzi structura de bază a câmpului educațional, îndeosebi a celui școlar. Fiecare dintre ele a suferit de-a lungul timpului schimbări importante în planul finalităților, conținuturilor și modalităților de realizare.

4.1.1. Educația intelectuală

Este un proces complex, informativ și formativ, care urmărește să formeze elevilor o serie de capacități cognitive, afective și psihomotorii prin intermediul unor conținuturi științifice.

Obiectivele educației intelectuale sunt: asimilarea de către elevi a valorilor științifice și umaniste, a semnificațiilor lor sociale și umane; dezvoltarea capacității cognitive, formarea și dezvoltarea priceperilor și deprinderilor de muncă intelectuală; formarea atitudinii pertinente față de știință și tehnologie; formarea concepției despre lume; formarea competențelor în vederea utilizării științei (Jinga, Istrate, 2001).

Educația moral-civică se referă la activitatea de formare a viitorilor cetățeni și are ca obiective formarea conștiinței și a comportamentului civic.

Educația religioasă are anumite trăsături specifice:

- elevul poate fi educat în perspectiva religioasă, ce presupune prezența dimensiunii transcendente;
- în formarea religioasă a omului, libertatea este premisă și rezultat al actului educațional, fiind exclusă orice formă de constrângere sau de supunere;
- educația religioasă presupune o serie de tactici procedurale și metodologice deliberate și conștiente;

- intenționalitatea acestei educații este imprimată și de prezența unui scop, a unui proiect al devenirii personalității umane în perspectiva unor valori ce merită a fi acceptate de individ (Cozma, 1994).

Obiectivele educației religioase sunt formarea conștiinței religioase specifice fiecărui cult, formarea convingerilor, sentimentelor, atitudinilor religioase în concordanță cu conștiința religioasă a cultului respectiv, formarea priceperilor, deprinderilor, obișnuințelor, corespunzătoare cerințelor cultului.

4.1.2. Educația estetică

Formează personalitatea din punctul de vedere al frumosului estetic, social și natural. Estetica este știința despre frumos. Ea studiază legile și categoriile frumosului. Artă este o componentă a esteticii și are mai multe domenii de studiu : pictura, sculptura, gravura, muzica, literatura, filmul, teatrul, desenul, dansul etc.

Educația estetică are la bază formarea și dezvoltarea unei atitudini estetice. Când ne referim la atitudinea estetică, avem în vedere următoarele categorii : idealul estetic, gustul estetic, sentimentele și convingerile estetice, stilul estetic, spiritul de creație etc.

Ca și în cazul educației morale, inclusiv profesionale, și pentru educația estetică putem reține două categorii de obiective : cele care au în vedere formarea *conștiinței* estetice (morale, profesionale) și cele care au în vedere formarea *conduitei* estetice (morale profesionale). Din prima categorie fac parte obiectivele : sensibilitatea față de fenomenul estetic, formarea gustului estetic, dezvoltarea judecății estetice, gustul estetic, formarea sentimentelor și convingerilor estetice, iar din a doua categorie, obiectivele : exersarea aptitudinilor speciale și formarea deprinderilor și abilităților. (Jinga, Istrate, 2001).

În ceea ce privește metodele și tehnicile de realizare a acestei educații, se pot aminti explicația, demonstrația, exercițiul, jocul etc., iar ca modalități de realizare, putem preciza educația literară, muzicală, plastică, coregrafică, cinematografică etc. Ca și celelalte tipuri de educație, educația estetică se realizează în contexte formale, nonformale și informale.

4.1.3. Educația fizică

Urmărește dezvoltarea armonioasă și normală a organismului, întărirea sănătății și cultivarea unor calități fizice (forța, viteza, rezistența, precizia, coordonarea etc.), formarea și dezvoltarea deprinderilor igienico-sanitare, a priceperilor și deprinderilor motrice etc.

Ca obiective ale educației fizice amintim : întărirea și călirea organismului elevilor, formarea și dezvoltarea deprinderilor motrice de bază și a calităților fizice ale mișcărilor, formarea și dezvoltarea principalelor calități morale de voință (stăpânirea de sine, punctualitatea, perseverența, curajul etc.) și de caracter (cinstea, corectitudinea, modestia etc.), formarea și dezvoltarea unei concepții igienice și a unui comportament igienic (Jinga, Istrate, 2001).

4.1.4. *Educația profesională*

Implică transformarea personalității individului, determinată de cele mai diverse influențe și acțiuni ce urmăresc o anumită activitate profesională. Presupune atât aspecte informative (cunoștințe – concepte, teorii, clasificări, abordări etc.), cât și aspecte formative (capacități, competențe, abilități etc.) și aspecte educative (atitudini, valori, comportamente). Se realizează prin toate cele trei forme de educație (formală, nonformală, informală), atât în instituțiile școlare (în învățământul obligatoriu), ca formare inițială, cât și în alte tipuri de organizații, ca formare continuă.

Obiectivele educației profesionale sunt: formarea orizontului cultural și tehnologic profesional, formarea, exersarea și dezvoltarea unor priceperi, deprinderi, competențe în plan acțional, în vederea desfășurării unei activități profesionale (de exemplu, gândire tehnică, aptitudini și competențe tehnice, practice etc.), formarea și dezvoltarea intereselor de cunoaștere, a respectului și aprecierii profesiilor etc. (Jinga, Istrate, 2001).

Educația profesională este în relație de interdependență cu celelalte domenii ale educației: cu educația intelectuală, pentru că tehnologia este o dimensiune a cunoașterii științifice – dimensiunea sa praxiologică, iar conținutul educației tehnologice este constituit din noțiuni, principii, legi și teorii științifice fundamentale; cu educația morală, pentru că apelează la norme, reguli, principii, atitudini, competențe morale; cu cea estetică, pentru că apelează la noțiuni, dar și comportamente, valori estetice; cu cea fizică, pentru că se bazează și contribuie la calitatea dezvoltării și funcționării corpului etc.

4.1.5. *Educația pentru carieră*

Are în vedere formarea personalității din punct de vedere profesional, cultivând și structurând atitudini, trăsături, deprinderi precum: punctualitatea, responsabilitatea, deprinderea de a lucra în echipă etc.

Alte domenii ale educației sunt: educația tehnică sau tehnologică, educația juridică, educația ecologică, educația igienico-sanitară și sexuală etc.

4.2. *Noile educații*

4.2.1. *Educația pentru cetățenie*

Educația pentru cetățenie promovează formarea tinerilor ca cetățeni activi și responsabili. În 1997, Consiliul Europei a inițiat Proiectul „Educația pentru cetățenie democratică” (ECD), iar raportul acestui proiect, din iunie 2000, subliniază importanța dreptății sociale și a egalității în drepturi pentru cetățeni. T.H. Marshal, în cartea sa *Cetățenia și clasa socială* (Cambridge, 1950), sugera că cetățenia poate fi eficace doar atunci când asigură accesul la trei tipuri principale de drepturi. În acest fel, autorul identifică trei componente ale cetățeniei:

- componenta civilă, care include drepturile referitoare la libertatea individuală;
- componenta politică, care include dreptul de participare la exersarea puterii politice, de a vota și de a fi ales în instituții parlamentare;
- componenta socială a cetățeniei, care se referă la drepturile privind un standard decent de viață și accesul egal la educație, sănătate, locuință și un venit minim.

4.2.2. *Educația personală și socială*

În multe țări, există unele dimensiuni ale educației care abordează rolul individului în societate și ajută la pregătirea tinerilor pentru unele „provocări” personale cu care se vor confrunta. Acestea se pot suprapune cu educația pentru cetățenie, care abordează, de asemenea, aspecte ale vieții individului, legate de petrecerea timpului liber – sport, cluburi și asociații, muzică, arte și alte forme de cultură. Acest tip de educație poate aborda și problematica relațiilor personale. Drepturile omului intervin în acest caz în două moduri majore: în primul rând, dezvoltarea personală și relațiile personale au valoare morală și socială și trebuie jalonate de valorile drepturilor omului; în al doilea rând, dreptul de a participa la viața culturală este stipulat în Declarația Universală a Drepturilor Omului (DUDO), precum și în alte tratate internaționale.

4.2.3. *Educația pentru valori/Educația morală*

Educația pentru valori este, de asemenea, o componentă a curriculumului școlar în diferite țări și, în cele mai multe situații, pune două probleme fundamentale: ce valori trebuie să promoveze o astfel de educație și cum ne putem asigura că ele nu sunt prea puțin relevante, în particular, pentru cultura noastră. Acestea sunt probleme comune cu care se confruntă cei care lucrează în domeniul educației pentru valori, iar drepturile omului oferă o modalitate adecvată de abordare. Nu numai că drepturile omului sunt bazate pe valori comune majorității culturilor și religiilor, dar sunt și recunoscute ca fiind universale de aproape toate țările lumii. Nimeni nu poate fi criticat pentru educația în spiritul valorilor drepturilor omului.

4.2.4. *Educația globală*

Globalizarea este una dintre problemele care îi preocupă pe mulți tineri. Tematica generală a educației globale are în vedere diferite forme de existență și modele de comportament din întreaga lume. Este importantă deoarece analizează individul nu doar în comunitatea sau în societatea din care face parte, ci și în lume, ca întreg. Poate fi utilă pentru formularea unor probleme legate de drepturile omului. Educația globală îi ajută pe tineri să evalueze impactul propriilor acțiuni și să-și ia în considerare responsabilitățile individuale.

Institutul de Educație Globală, organizație nonguvernamentală și non-profit a Națiunilor Unite, a fost fondat în 1984 cu titulatura de Universitatea pentru Pacea Lumii (World Peace University). Scopul său declarat este de „a sprijini crearea unei lumi în care pacea și hrana suficientă să devină un mod de viață, în care există responsabilitate față de mediu, în care predomină dreptatea socială și individul obține cel mai înalt grad de autorealizare (autolimplinire) într-o comunitate a cooperării”.

4.2.5. *Educația interculturală*

Există o legătură firească între educația globală și educația interculturală, care privește modul în care interacționăm cu alte culturi, societăți sau grupuri sociale. Tute societățile actuale se caracterizează printr-un grad crescând de multiculturalism și de

diversitate culturală, ceea ce face recunoașterea și respectarea drepturilor minorităților din ce în ce mai importante. Ne-am văzut nevoiți să reevaluăm vechile concepții ale societăților naționale ca entități culturale omogene : procesul de integrare europeană și de creștere a interdependențelor economice și sociale dintre diferite regiuni ale lumii au făcut ca aceste noțiuni să nu mai fie de actualitate. Chiar și în acele zone care nu se confruntă cu imigrarea, conflictele existente se explică mai degrabă prin neînțelegerea faptului că oameni diferiți și moduri diferite de viață pot coexista în aceeași societate. Conflictele din Irlanda de Nord, din fosta Iugoslavie și din Caucaz reprezintă ilustrări triste ale incapacității de a respecta și de a trăi împreună cu alte culturi.

Educația interculturală este un mod eficient de a aborda fenomenul modern al rasismului, al discriminării rasiale și intoleranței. Directoratul pentru Tineret și Sport, în special prin intermediul Fundației și al Centrelor Europene pentru Tineret, a adus o contribuție importantă în domeniul educației interculturale. Campania împotriva rasismului, xenofobiei, antisemitismului și intoleranței – „Toți diferiți, toți egali” – a fost o replică la creșterea ostilității rasiale și a intoleranței între grupurile minoritare. Campania a urmărit „să adune oamenii și să dea un impuls luptei împotriva tuturor formelor de intoleranță”.

Pachetul educațional „Toți diferiți, toți egali” a fost realizat pentru a-i ajuta pe tineri și pe profesori să contribuie la această campanie. Au fost identificate două direcții majore ale educației interculturale :

- dezvoltarea capacității tinerilor de a recunoaște inegalitățile, nedreptatea, rasismul, stereotipurile și prejudecățile ;
- dobândirea cunoștințelor și a abilităților de a acționa pentru rezolvarea acestor probleme ori de câte ori se confruntă cu ele în societate.

Principiile și obiectivele educației interculturale au fost realizate și prin intermediul învățării interculturale – un termen mai des folosit în educația nonformală, în special în activitățile de tineret.

4.2.6. *Educația pentru dezvoltare*

Educația pentru dezvoltare este strâns legată de educația globală și pune accentul în special pe a treia generație de drepturi – dezvoltarea durabilă, dreptul la un mediu sănătos și la pace. Ea propune o abordare holistică, bazată pe o concepție despre lume ca un întreg intercorelat, și este orientată către viitor.

Asociația Educației pentru Dezvoltare este o organizație britanică ce definește educația pentru dezvoltare ca învățare pe tot parcursul vieții (învățare permanentă), având rolul de a :

- analiza legăturile dintre popoarele „dezvoltate” din Nord și cele „în curs de dezvoltare” din Sud, ajutându-i pe oameni să înțeleagă conexiunile dintre viețile lor și ale celor din întreaga lume ;
- promova înțelegerea factorilor economici, sociali, politici și de mediu care le influențează viețile ;
- dezvolta capacități, atitudini și valori care să li ajute pe oameni să lucreze împreună, să acționeze pentru schimbare și să aibă controlul asupra propriei vieți.

4.2.7. *Educația pentru mediu*

Căutarea unor metode de dezvoltare durabilă reprezintă unul dintre scopurile-cheie ale educației pentru dezvoltare și conduce, în mod firesc, la preocuparea privind situația mediului în viitor. Din această perspectivă, problemele legate de dezvoltarea economică viitoare – îndeosebi a țărilor în curs de dezvoltare – trebuie analizată și echilibrată din perspectiva costului pe care omenirea, și natura în ansamblu, îl suportă. Educația pentru mediu aduce aceste probleme în atenția publicului și încurajează grija și respectul pentru resursele naturale mondiale. Ea se află în strânsă legătură cu drepturile omului. Din moment ce viața omenirii depinde de un mediu sănătos și echilibrat, preocuparea pentru drepturile omului și pentru drepturile generațiilor viitoare aduce în prim-plan problematica mediului. În prezent, se vorbește chiar despre necesitatea recunoașterii oficiale a dreptului la mediu.

4.2.8. *Educația pentru pace*

Resursele naturale ale lumii nu sunt egal distribuite. Ele au fost și, fără îndoială, vor continua să fie o sursă de conflicte violente între societăți și persoane. Din nefericire, există și alte surse de conflict. Educatorii pot fi interesați de moduri mai echitabile și mai sensibile de distribuire a resurselor, ca mod de a rezolva unele conflicte mondiale, dar atenția lor se va îndrepta probabil mai puțin spre conflicte și mai mult spre cauzele lor. Educația pentru pace se bazează pe o concepție despre pace care nu se reduce la absența războiului: pacea poate fi obținută prin căutarea dreptății și prin înțelegerea formelor structurale de exploatare și injustiție.

Sunt puțini oamenii care ar avea nevoie să fie convingși de necesitatea educației pentru pace – pentru o mai bună înțelegere a conflictelor, pentru respectul între oameni care ar diminua posibilitatea izbucnirii conflictelor violente și pentru dezvoltarea capacităților de a transforma potențialele situații periculoase într-unele pașnice. Lumina are nevoie de dreptul natural la viață al oricărei ființe umane și de respectul natural față de orice persoană, chiar și față de cei care au greșit. Educația pentru toleranță, pentru înțelegere interculturală și, fundamental, educația în spiritul naturii universale și inseparabile a drepturilor omului constituie calea majoră către acest scop.

Perioada 2001-2010 a fost declarată „Decada internațională pentru o cultură a păcii și nonviolentei pentru copiii lumii” (Națiunile Unite, Doc A/RES/53/25). Asociația Internațională de Cercetare pentru Pace, înființată cu sprijinul UNESCO, are o *Comisie de educație pentru pace*, care adună laolaltă educatorii ce activează pentru promovarea unei culturi a păcii.

Dinamica vieții sociale, modificările ce au avut loc în zona așteptărilor și nevoilor individuale nu mai pot fi satisfăcute în întregime de oferta educațională a câmpului școlar. Astfel încât asistăm la o diversificare a câmpului educațional atât pe verticală (pe axa timp), cât și pe orizontală (pe axa spațiu). Unele dintre ideile esențiale (considerate multă vreme axiomatice) pe care s-au bazat organizarea și funcționarea sistemelor școlare sunt în prezent supuse unei analize critice. Iată câteva dintre ele:

- **Copilăria este unica perioadă (vârsta) a educației.** Această afirmație, cu o lungă tradiție europeană (prezentă în mod explicit la Comenius), a fost, în urma cercetărilor și ideilor puse în circulație de psihologul american W. James, considerată